

Kommunstyrelsen
Ylva Wretås
Epost: ylva.wretas@vasteras.se

Kopia till
Individ- och familjenämnden

Kommunstyrelsen

Svar på Motion från (M) om etableringslån istället för försörjningsstöd

Förslag till beslut

Förslag till kommunfullmäktige:

1. Motionen avslås.

Ärendebeskrivning

Enes Bilalovic (M) och Stefan Lindh (M) har i en motion med rubriken Motion från (M) om etableringslån istället för försörjningsstöd föreslagit att Västerås Stad istället för försörjningsstöd ger ett etableringslån med återbetalningsskyldighet, under den tid som passerar mellan att LMA-ersättning och etableringsersättning betalas ut till en nyanländ.

Kommunfullmäktige har den 7 juni 2018 § 185 remitterat motionen till kommunstyrelsen för beredning.

Motionen har remitterats till Individ- och familjenämnden.

Individ- och familjenämnden har inkommit med remissvar.

Individ- och familjenämnden har inkommit med i huvudsak följande synpunkter.

Att införa etableringslån istället för försörjningsstöd har införts i några svenska kommuner. Givet att det endast rör sig om få hushåll och att administrationen ökat i samband med detta, kan de långsiktiga effekterna inte synliggöras. Nämnden påtalar att frågan kring det sk ”glapp” som uppstår för den enskilde individen bör drivas på nationell nivå så att detta ”glapp” täcks av staten. Nämnden påtalar att ett införande av etableringslån i Västerås förutsätter en förstärkning av socialsekreterare vid socialkontor ekonomi.

Individ- och familjeförvaltningen har tillsammans med stadsledningskontoret tagit fram en rapport (Bakgrund och förtydligande - Etableringsersättning och försörjningsstöd) där individ- och familjeförvaltningen gör en fördjupad beskrivning av det rättsliga läget, de ekonomiska förutsättningarna, hur andra kommuner arbetar samt hur socialkontor ekonomi arbetar med frågor som försörjningsstöd och etableringsersättning och det ”glapp” som uppstår. (Se bifogad bilaga)

Kommunstyrelsen föreslår att motionen avslås mot bakgrund av att det inte går att visa att ett införande av etableringslån leder till önskade effekter på

individnivå, samt att ett införande av etableringslån skulle medföra ökade kostnader i form av mer administration.

Beslutsmotivering

Förslaget kan ej påvisas innebära önskade positiva effekter och det medför ökade kostnader för administration för staden.

Individ- och familjenämnden

§ 221

Dnr IFN 2018/00415-1.7.1

Remiss - Motion från (M) om etableringslån istället för försörjningsstöd**Beslut**

Individ- och familjenämnden godkänner yttrandet och överlämnar det till kommunstyrelsen.

Särskilt yttrande från Kerstin Ånevall Lind (V)

”Vänsterpartiet står bakom individ- och familjeförvaltningens uppfattning och förslag, med tillägget, som också antyds i texten, att det är orimligt att den enskilde ska stå ansvarig för något den inte kan påverka i etableringsprocessen t.ex. vänta på 4-siffror i folkbokföringen, sjukpenning m.m.”

Ärendebeskrivning

Moderaterna (M) har i en motion inkommit med ett förslag om att införa etableringslån i stället för försörjningsstöd. Förslaget gäller nyanlända som beviljats uppehållstillstånd och som i väntan på etableringsersättning söker och beviljas försörjningsstöd. Förslaget innebär att den enskilde får ekonomiskt bistånd med ett återkrav.

Sedan 2010 har staten genom arbetsförmedlingen ansvar för den nyanländes etablering på den svenska arbetsmarknaden och i det svenska samhället. Arbetsförmedlingen ansvarar för att en etableringsplan upprättas för den nyanlände och att etableringssamtal genomförs. De beslutar även om etableringsersättning.

Under tiden den nyanlände är asylsökande har denne rätt till LMA-ersättning vilket är en statlig ersättning för asylsökande. När den nyanlände beviljats uppehållstillstånd och fått en kommunplacering ska arbetsförmedlingen upprätta en etableringsplan med denne. Planen upprättas i samband med att ett etableringssamtal hålls med personen. När en plan finns upprättad och den nyanlände följer planen betalas etableringsersättning ut till den nyanlände. Tiden från bosättning till att etableringsersättning betalats ut är i genomsnitt 6-8 veckor. Under den tiden söker och beviljas den nyanlände med eventuell familj i många fall försörjningsstöd. Försörjningsstödet beviljas då i väntan på etableringsersättning. I Västerås var det under 2017 473 hushåll som beviljades försörjningsstöd i väntan på etableringsersättning någon gång under året. Västerås stad erhåller schablonersättning från Migrationsverket för dessa kostnader men det täcker inte hela kostnaden.

Tre kommuner i Sverige har infört försörjningsstöd med återkrav (etableringslån) i väntan på etableringsersättning. Dessa är Växjö, Vansbro och Sundbyberg.

Personer som ansöker om försörjningsstöd gör det av olika skäl. En av de mer vanliga orsakerna är att den sökande har ett jobb som denne ska börja på inom en snar framtid, studier som ska påbörjas vid terminsstart eller att en ersättning ska betalas ut från annan myndighet. Ett exempel utöver väntan på etableringsersättning är väntan på sjukersättning från Försäkringskassan. Här förekommer det kontinuerligt att sökanden av försörjningsstöd uppger att deras behov av ekonomiskt bistånd har sin orsak i att de väntar på sjukersättning

Individ- och familjenämnden

eller annan ersättning från socialförsäkringen. Ett ytterligare exempel är väntan på att A-kasseersättning ska betalas ut. Om personen ansökt om ersättningar enligt socialförsäkringen skickas en framställan till Försäkringskassan med en begäran om utbetalning till kommunen i retroaktiv ersättning.

I Växjö kommun tog Nämnden för arbete och välfärd beslut om att införa etableringslån (försörjningsstöd med beslut om återkrav) i augusti 2017. Återbetalningen sker när hushållet är självförsörjande. Det är så få hushåll som blivit självförsörjande ännu efter nämndens beslut varför det inte går att dra några slutsatser om hushållens återbetalningsförmåga. Det finns i dagsläget inga domar i vilka den enskilde överklagat beslut om återkrav. Rättsläget i frågan är inte tydligt. Växjö kommun har sett en ökad administration vid socialkontoret utifrån att hanteringen med återkrav är mer tidskrävande.

De argument som förts fram i de kommuner som infört etableringslån har handlat om att kommunen inte ska behöva stå för utbetalningar av försörjningsstöd i väntan på att en statlig ersättning kommer igång. Kommunerna vill genom etableringslån återfå dessa pengar som betalats ut i ”glappet” mellan LMA-ersättning och etableringsersättning. De argument som förts fram som kritik mot etableringslån har handlat om att den enskilde drabbas trots att denne inte kan ta ansvar för ”glappet” som har uppstått för att statens ersättningar inte sammanfaller. Kritikerna menar att frågan i stället bör drivas på en nationell nivå med målet att ”glappet” ska täckas av staten.

Individ- och familjeförvaltningens uppfattning är att ett införande av etableringslån förutsätter en förstärkning av socialsekreterare vid socialkontor ekonomi. Om så inte sker så innebär det mindre tid till personliga möten mellan socialsekreterare och de som söker om försörjningsstöd vilket i sin tur innebär en lägre andel självförsörjande.

Yrkanden

Ordföranden yrkar bifall till förvaltningens förslag till beslut.

Kopia till

Kommunstyrelsen

Rapport

Bakgrund och förtydligande
Etableringsersättning och försörjningsstöd

Innehållsförteckning

1. Bakgrund	3
2. Vad säger lagen?	3
3. Ekonomi	4
4. Hur arbetar Socialkontor ekonomi?.....	4
5. Andra kommuner	5
6. Sammanfattning.....	5

1. Bakgrund

Asylsökande får försörjning genom dagersättning som regleras i lag om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA). Ersättningen betalas ut i förskott av Migrationsverket.

Efter uppehållstillstånd kan en nyanländ enligt lag om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) få etableringsersättning och under vissa förutsättningar etableringstillägg och bostadsersättning. Ersättningen betalas ut i efterskott. Den nyanlände riskerar därmed att hamna i en period där hen saknar inkomster för sin försörjning – ett så kallat glapp – och behöver söka försörjningsstöd.

Något som kan dra ut på tiden och göra glappet längre är att den nyanlände måste ha fått de fyra sista siffrorna i personnumret innan etableringsersättningen kan betalas ut.

2. Vad säger lagen?

Regeringsrätten har tidigare slagit fast att kommuner inte får besluta om generella ekonomiska bidrag till en viss grupp utan att göra en individuell behovsprövning. Kommunen saknar därför annat juridiskt lagrum än vad som medges i socialtjänstlagen att bevilja bistånd till enskilda, eller att agera som bank (i detta fall låna ut pengar) i förhållande till enskild.

Prejudicerande rättsfall saknas avseende just beslut enligt socialtjänstlagen om återkrav av bistånd som beviljats i glappet.

Enligt intentionerna i socialtjänstlagen (SoL) är bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL inte förenat med återbetalningsskyldighet men socialtjänsten kan få tillbaka pengar i vissa fall och förutsättningarna för detta regleras i 9 kap. 2 § SoL. Socialnämnden kan kräva tillbaka bistånd som lämnat som förskott på förmån, det vill säga en förväntad ersättning, exempelvis lön, A-kassa, sjukersättning med mera. En förutsättning för att bevilja bistånd mot återkrav är att biståndsmottagaren bedöms kunna betala tillbaka pengarna utan att hamna under nivån som berättigar till ekonomiskt bistånd. Det innebär att den enskildes ekonomiska situation som föreligger när den retroaktiva ersättningen utbetalas måste utredas innan återkrav faktiskt kan ske.

När det gäller vissa socialförsäkringsförmåner har socialnämnden en möjlighet att begära att Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten betalar ut retroaktiv ersättning direkt till socialnämnden om den enskilde fått försörjningsstöd för

samma period som den retroaktiva ersättningen avser. Beslutet fattas av Försäkringskassan och är oberoende av personens ekonomiska situation. Denna regel gäller dock inte barnbidrag, assistansersättning, aktivitetsstöd och etableringsersättning, etableringstillägg eller bostadsersättning.

3. Ekonomi

Staten betalar ut ett schablonbelopp avseende de extra kostnader som kommunen får p.g.a. initiala kostnader för ekonomiskt bistånd. Schablonbeloppet motsvarar inte fullt ut de kostnader Västerås haft vad gäller ekonomiskt bistånd i "glappet".

Verksamhetsstatistik visar att totalt 126 hushåll beviljades ekonomiskt bistånd i avvaktan på etableringsersättning (i glappet) år 2018.

Totalt betalades 3 313 461 kr ut i bistånd till de 126 hushållen 2018, schablonersättningen från staten uppgick under samma år till 2 291 500 kr. Differensen blir en kostnad för staden men då är hänsyn inte tagen till att den retroaktiva etableringsersättningen räknas som inkomst för de hushåll som har rätt till kompletterande försörjningsstöd också när etableringsersättningen börjar utbetalas. När den första etableringsersättningen betalas ut tas den upp som en inkomst i beräkningen av försörjningsstödet. Utbetalningen av ekonomiska biståndet blir då lägre alternativt ansökan avslås helt. Hela den retroaktiva utbetalningen uppmärksammas och tas med i kommande beräkningar.

De allra flesta, ca 80 %, har rätt till kompletterande försörjningsstöd också under pågående etablering, etableringsersättningen räcker möjligen om det handlar om en ensamstående nyanländ, eller par utan barn, med låg hyra. En uppskattning är att stadens kostnader på detta sätt minskar med ca 600 000 kr. Kvarstår ca 400 000 kr som kostnad, då är hänsyn inte tagen till den ökade administration som blir nödvändig vid hantering av återkrav.

4. Hur arbetar Socialkontor ekonomi?

Socialkontor ekonomi handlägger dessa ärenden precis som alla andra ansökningar om ekonomiskt bistånd. Där utreds om behovet kan tillgodoses på annat sätt och om den enskilde gör vad hen kan för att bidra till sin försörjning.

I samband med första utbetalningen av försörjningsstöd till en nyanländ person skickas en framställan till Försäkringskassan/Pensionsmyndigheten om att den retroaktiva utbetalningen av eventuellt bostadsbidrag, föräldrapenning, underhållsstöd mm ska komma till kommunen istället för till den enskilde.

5. Andra kommuner

Vansbro kommun, som 2017 var först med att ekonomiskt bistånd i glappet alltid beviljades mot återkrav som förskott på förmån, reviderade samma år sitt arbetssätt mot bakgrund av att de sökande saknade återbetalningsförmåga.

Sundbyberg konstaterade i mars 2019 att Införande av sk etableringslån inte inneburit att färre hushåll ansökt om försörjningsstöd under glapptiden mellan LMA-ersättning och etableringsersättning. Då betalningsförmåga generellt saknats har återkrav endast kunnat ske genom att minska försörjningsstödet nästkommande månad/er. Denna effekt inträffade även innan införandet. Den administrativa kostnaden bedöms hög och omotiverad. Social- och arbetsmarknadsnämnden i Sundbyberg beslutade 190305 att upphöra med sk etableringslån.

Växiö kommun har utvärderat etableringslån i juni 2019 och i riktlinjerna för ekonomiskt bistånd idag anges att bistånd mot återkrav *kan* komma i fråga i avvaktan på etableringsersättning.

Flera kommuner i landet har beslutat att inte införa etableringslån. Dessa kommuner återger likartade bedömningar som grund för sina beslut där utgångspunkten är att det saknas stöd i socialtjänstlagen för kommunen att ge lån istället för bistånd.

Bedömningarna är också att ett systematiskt införande av återkrav för alla nyanlända bedöms innebära väsentligt ökad administration som till största del skulle vara opåkallad då flertalet nyanlända bedöms sakna möjlighet att fullfölja återkravet.

Slutligen anser kommunerna att det bedöms högst osäkert om förfarandet med systematiska återkrav för alla nyanlända är förenligt med en rättssäker myndighetsutövning utifrån socialtjänstlagen och med likställighetsprincipen i kommunallagen.

6. Sammanfattning

Den enskilde kan inte påverka att det finns ett glapp mellan de två statliga ersättningssystemen.

Socialtjänstlagen ställer krav på individuell bedömning av beslut om ekonomiskt bistånd. Att generellt tillämpa ett beslut om återbetalning riktad till en viss grupp kan bryta mot gällande principer för tillämpning av Socialtjänstlagen.

2019-08-27

Det finns också en risk att systematiskt krav om återbetalning riktat enbart mot gruppen nyanlända bryter mot likställighetsprincipen i Kommunallagen, då olika regler i så fall skulle gälla olika grupper som vistas i kommunen.

Om ekonomiskt bistånd ska utges mot återkrav eller ersättas med etableringslån medför detta en ökad administration och kostnaden för detta kan inte anses stå i proportion till de återbetalningar som är möjliga att verkställa.

Motion om etableringslån istället för försörjningsstöd

Alla asylsökande får en statlig ersättning, kallad LMA-ersättning. När en nyanländ sedan fått sitt uppehållstillstånd, och därefter bosätter sig i en kommun, så upphör denna ersättning. Istället får de en annan statlig ersättning, sk etableringsersättning. Denna ersättning är prestationsbaserad och förutsätter att den nyanlände först varit på ett samtal på arbetsförmedlingen. I glappet mellan dessa två ersättningar så blir det ofta så att kommunen istället tvingas betala ut försörjningsstöd.

I vissa kommuner, t ex Vansbro och Växjö, har man dock tänkt annorlunda. Där ger man istället för försörjningsstöd ett s.k. etableringslån med återbetalningsskyldighet. I Vansbros fall för perioden innan den nyanlände varit på möte hos arbetsförmedlingen, i Växjös fall för hela perioden mellan att de två statliga ersättningarna betalas ut. I Växjö har man sagt att detta lån sedan ska betalas av under en period på tre år under perioden mellan två olika statliga ersättningar, det vill säga under kortare period.

Vi anser att Västerås Stad borde titta på Växjös modell och ge lån istället för bidrag. Dels hanterar detta de merkostnader kommunen får på grund av att de statliga ersättningarna inte är synkroniserade, dels innebär detta ett extra incitament att ta ansvar för sin egen försörjning.

Baserat på ovanstående så föreslår vi kommunfullmäktige att besluta:

Att Västerås Stad istället för försörjningsstöd ger ett etableringslån med återbetalningsskyldighet, under den tid som passerar mellan att LMA-ersättning och etableringsersättning betalas ut till en nyanländ.

Enes Bilalovic (M)

Stefan Lindh (M)